

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

04.08.2026 г.

Д-р Калоян Праматаров и Чавдар Чомаков събират 6000 години история в изложбата „Забравените божества“

- classicfm.bg/novini

От 7 август в Археологическия музей в София

Изложбата „Забравените божества“ в Националния археологически институт с музей при БАН представя 213 редки артефакта от фондовете на музея, които проследяват историята на религиозните вярвания от неолита до Късната античност.

Посетителите ще могат да видят десетки експонати, реставрирани специално за експозицията и показвани пред публика за първи път. Както и да се срещнат със забравени божества, култове и митологични образи от българските земи – от Великата богиня майка до Зевс, Дионис, Митра и Тракийския конник.

„Забравените божества“ предлага пътешествие през повече от 6000 години духовна история, разказана чрез едни от най-впечатляващите археологически находки в колекцията на музея.

Изровиха крайника на динозавър

- Телеграф

Български палеонтолози изровиха крайник на динозавър.

На кост от предния или задния крайник на праисторическото животно се натъкнаха учените от Националния природонаучен музей при БАН до Трънско.

Дължина

Фосилът е с дължина около 30 сантиметра и по предварителните интерпретации на палеонтолозите принадлежи на динозавър. Вероятно става въпрос за кост от предния или задния крайник. Понеже повече от половината от костта е обвита от твърда скална маса, която може да се отстрани единствено в лабораторни условия, засега е трудно да се определи с по-голяма точност какво точно представлява намерената вкаменелост, казват още специалистите. Въпреки това, според учените, това е една най-добре и изцяло запазени кости, открити до момента в Трънското находище.

От скалния пласт, в който е намерена находката, по време на предходните експедиции са събрани останки от титаозаври-дългошиести динозаври и хадрозавроиди - динозаври с патешки човки. Екипът на експедицията включва специалисти от НПМ-БАН, Софийския университет и Геологическия институт на БАН, но на ценната вкаменелост се е натъкнал палеонтологът Георги Семов - магистър по палеобиология с дипломи от Университета в Лил (Франция) и Университета в Упсала (Швеция).

Зъби

„Още в първите минути на работния ден Георги показва отчупените от скалната стена седиментни късове на колегите си и те веднага разпознават в тях фрагменти от голяма фосилна кост. Няколко минути по-късно на слънчева светлина след цели 83 млн. г. е извадена цялата кост на древно влечуго като единствено от единия ѝ край липсва малко парченце“, отбелязват учените. Освен този фосил, палеонтолозите намериха още костни фрагменти от динозаври, няколко зъба от крокодили и парчета от коруби на костенурки. Това е деветата експедиция до Трънското находище на динозаври, открито през 2017 г. По дирите на динозаврите са ръководителят на научния екип доц. д-р Латинка Христова от Националния природонаучен музей при БАН и участниците в експедицията палеонтолозите доц. д-р Дочо Дочев от Софийския университет и маг. Владимир Николов от НПМ-БАН. Всички те разгадават тайните на находището, което е на 83 милиона години.

Учен от БАН участва в поредица от международни научни форуми в Китай

- presscenters.com

Серия от доклади и лекции, посветени на процесуалната философия, екологичната цивилизация, екологичното образование, изкуствения интелект и развитието на човешката цивилизация, представи по време на посещението си в Китай проф. емеритус Веселин Петров от Института по философия и социология при БАН. В периода от 3 до 23 юли той участва в конференции, симпозиуми, академични обучения и работни срещи в градовете Харбин, Лоян, Джухай и Шенжен.

Сред научните събития бяха Международният симпозиум по процесуално мислене, екологично образование и развитие на екоселищата, конференция по екологична цивилизация в Лоян, Процесуалната лятна академия в Джухай и Третият световен симпозиум по философия на околната среда и изграждане на глобална екологична цивилизация.

В рамките на Процесуалната лятна академия проф. Петров изнесе две лекции пред студенти от Китай, Тайван, Южна Корея и африкански държави. В тях той разглежда процесуално-философските перспективи към развитието на човешката цивилизация, както и връзката между изкуствения интелект, екологичната цивилизация и образованието.

По време на Международната Уайтхедова конференция в Джухай проф. Петров представи пред участници от 35 държави от четири континента два доклада, участва в пленарна дискусия и модерира четири научни сесии в направленията образование и цивилизация.

По време на посещението беше обсъдена организацията на международна конференция по екологична цивилизация в България през октомври 2027 г. Предвижда се форумът да събере изследователи от Китай и балканските държави и да постави основата за провеждането на подобни конференции у нас на всеки две години. Инициативата беше официално обявена по време на закриването на Международната Уайтхедова конференция като една от бъдещите задачи на International Process Network.

Западнотилската треска може вече да циркулира и у нас

- segabg.com

Епидемичният взрив от морбили в Централна Северна България продължава да се разраства. Вирусът се предава чрез масово разпространените комари.

Пикът на западнотилската треска се очаква през август и първата половина на септември, като е възможно вирусът вече да циркулира и в България, макар засега да няма потвърдени случаи. Това предупреди директорът на Националния център по заразни и паразитни болести проф. Ива Христова пред БНТ.

По данни на Европейския център за профилактика и контрол върху заболяванията заразени вече има в седем европейски държави, сред които Италия, Испания, Германия, Гърция, Румъния и Северна Македония. "Вероятно вече има случаи и у нас. Ако ги търсим, ще ги открием. Референтната лаборатория е напълно готова за диагностика", каза Христова и припомни, че преди две години в България са били регистрирани 31 случая.

Вирусът се предава чрез масово разпространените комари. В около 80% от случаите заразените нямат симптоми, а останалите развиват температура, главоболие, отпадналост и мускулни болки. В редки случаи се засяга централната нервна система. Специфично лечение няма, затова основната защита е предпазването от ухапвания чрез репеленти и мрежи срещу комари.

Проф. Христова предупреди и за лаймската болест, предавана от кърлежи. По думите ѝ официално регистрираните случаи са сходни с миналогодишните, но реалният им брой вероятно е по-голям. Тя препоръча след разходки сред природата хората внимателно да се оглеждат за кърлежи, които трябва да бъдат отстранявани възможно най-бързо.

През лятото се увеличават и стомашно-чревните инфекции, като основната причина често е лошата хигиена на ръцете. Отчетен е и ръст на полово предаваните инфекции - тенденция, наблюдавана в цяла Европа, като най-сигурната защита остава безопасният секс.

Междувременно лекари отправиха предупреждения и за рисковете от горещините. Зам. - председателят на Националното сдружение на общопрактикуващите лекари д-р Гергана Николова призова пред Нова тв бебета, възрастни хора и хронично болни да не стоят на плажа в най-горещите часове на деня. При съмнение за топлинен удар човек трябва да бъде преместен на хладно място, да приема течности, ако е в съзнание, а при повръщане не бива да му се дава нищо през устата. Най-характерните симптоми на топлинен удар са главоболието и гаденето. "Вирусите обикновено не започват само с главоболие - има втрисане, повишаване на температурата. При топлинния удар също може да има повишаване на температурата вследствие на прегряването и обезводняването", каза д-р Николова. Тя препоръча и климатиците да не се настройват на прекалено ниска температура заради риска за хората със сърдечносъдови заболявания.

Морбили продължава да се разпространява

Продължава да се разраства и епидемичният взрив от морбили в Централна Северна България. Инфекционистите предупреждават, че заболяването е силно заразно и може да доведе до тежки усложнения, но е предотвратимо чрез ваксинация. Първата доза се поставя на 13-месечна възраст, а втората - на 12 години. Въпреки това част от родителите пропускат имунизацията на децата си.

Клиниката по инфекциозни болести в УМБАЛ "Д-р Георги Странски" в Плевен е препълнена, като най-честите усложнения са тежки пневмонии и засягане на нервната система, събщи вчера Нова тв. Началникът на клиниката проф. Цеца Дойчинова обясни пред телевизията, че по време на епидемичен взрив не се препоръчва поставяне на ваксина на хора, за които не е ясно дали вече не са били в контакт със заразен.

Според проф. Радостина Александрова от БАН морбили е заболяване, което може почти изцяло да бъде предотвратено чрез имунизация. Тя отбеляза, че ръстът на случаите у нас и в други държави е свързан с намаляващото доверие във ваксините, въпреки че те са спасили живота на милиони хора през последните десетилетия.

Прекаленото обгрижване на детето го прави несигурно, казва д-р Пламен Петков

- press.azbuki.bg

Международен уебинар на тема „Идеи отвъд границите: форум за млади изследователи 2026“ се проведе в Българската академия на науките. Онлайн събитието включва интердисциплинарни лекции на млади учени от БАН, които споделят изследователски опит и познания със студенти от Университета „Лок Ягрути Кендра“ от Индия.

Д-р Пламен Петков от Департамента по психология в Института за изследване на населението и човека на БАН представи свое изследване „Доверието като противодействие на тревожността. Межкултурна адаптация и психометрична валидизация на скалата за доверие в близките взаимоотношения на Ремпел, Холмси Зана (1985) в България“.

Пламен Петков започва научната си кариера малко по-късно поради простата причина, че има известно забавяне от завършване на средното образование до продължаването в университет. Преди да вземе окончателно решение, той пробва да работи различни неща, за да се ориентира какво точно иска. Привлича го психологията, която му е доста интересна, а в момента е и много популярна. Тя засяга всеки човек по някакъв начин. И поради тази причина решава, че това е най-доброто поле, в което може да се изяви. Преди това 2 години учи в Лесотехническия университет, но бързо разбира, че това не е неговото призвание.

Когато започва да следва психология Пламен Петков както и повечето студенти в тази специалност, се насочва към клинична психология. Но впоследствие вижда, че за него много по-подходяща е социалната психология.

Младият учен изследва групите и отделния индивид в тях.

Интересува се от това как индивидът влияе върху групите, как групата влияе върху индивида. Но не се отказва от идеята да бъде и терапевт. По тази причина завършва и обучението си за психотерапевт.

„Важно е както да познаваме клиничната психология, за да върви терапевтичният процес, също така е много важно да познаваме много добре и социалната психология. Поради простата причина, че не живеем изолирано от обществото и е хубаво да виждаме как то влияе върху изборите ни, върху несъзнаваните модели, които имаме, как се е оформило то спрямо тях“, казва Пламен Петков.

Младият учен си дава сметка, че точно социалната психология му помага много и в психотерапевтичната практика.

За уебинара избира да говори по темата на дисертацията, която се фокусира върху доверието. А както виждаме по цял свят, а и конкретно в България, има сериозен спад на доверието между индивидите в обществото. И поради тази причина в труда си той

разглежда какви са детерминантите, какви са причините да възникне доверие между двама души.

Научният труд разглежда именно тези връзки между приятели и между делови партньори, тоест в организационна среда. А изследването, което представя на уебинара, е свързано с доверието в интимните взаимоотношения.

За целта на своето проучване той използва въпросник, който определя нивото на доверие в интимната връзка. Това е отделен проект от дисертацията, но би било идеално допълнение към темата, която вече е разглеждал.

Основната част е именно за детерминантите в междуличностното доверие, като там изследванията са насочени към това какво всъщност ни кара да се доверим на другия и какво кара пък другият да се довери на нас.

Кое причинява разпада на доверието?

И кои са най-честите причини за възникването на доверие или за загубата на доверие?

„В началото изследването на доверието ми беше доста далечна тема. Но в даден момент, когато започнах да правя научния обзор, видях, че в литературата доверието се определя като спойка, като лепило на обществото“, казва ученият.

Изследването показва, че преживяванията в юношеството предопределят да имаме или не доверие в хората.

А според утвърдени теории е много важно как си взаимодействаме с родителите си. Това е абсолютен показател. Основата, от която се тръгва.

Но във времето преживяванията, които сме имали с родителите, все повече отстъпват място на социалната група, на приятелите. И тази възникваща динамика определя след това дали ще имаме по-високо или по-ниско доверие в останалия свят. Това се отнася за приятелските отношения.

Докато в организационна среда се гледа по-скоро благонадеждността на служителя. Това е основният фактор – доколко колегите, с които човек работи, са благонадеждни и може да се разчита на тях. Това е по-скоро нещо, което определя дали ще имаме доверие в колегите си.

За целите на изследването д-р Петков пуска анкета в социалните мрежи. Откликват много хора и това всъщност е един от показателите, че хората искат да имат принос в това да се разкрие някакъв научен факт. От получените резултати д-р Петков отбелязва, че

свърхпротективните родители допринасят тяхното дете да няма високо доверие в другите хора, извън семейството.

Това е доста контрапродуктивно поради простата причина, че според теориите колкото повече родителите обгрижват детето, подготвяйки го да се справя в обществото, толкова по-ниско доверие има то към околния свят и съответно по-трудно се справя. И родителите всячески се

опитват да го предпазват. Това може би е културна особеност специално за България, но данните са такива. И детето израства доста несамостоятелно, което е сериозен проблем. То е несигурно във външна среда и разчита само на семейството.

В България семейството е основна единица и всичко пренасяме към него. Съветваме се за всичко със семейството и този модел все още съществува. Той е част от развитието на човека, но въпросът е как да се избегне ефекта от свръхпротекцията и пораждаването на недоверие. Когато детето е малко, е нормално да бъде закриляно. Но това трябва да намалява с времето.

Следващата крачка на учения е да изследва как травмата, която се пренася през поколенията, влияе в момента на нивата на доверие в България.

„Интересно е как травматичните събития от различни периоди в българската история се пренасят от поколение в поколение. И как това в момента влияе на нивата на доверие между нас. Нещата са много по-сложни, отколкото ги определяме. А и в психологията няма абсолютно лошо и абсолютно добро“, обяснява д-р Петков.

Според учения е важно да открием тези фактори, които в конкретната ситуация и време подкрепят това да може дадено общество, в случая българското, не просто да съществува, а да процъфтява. И кои са тези фактори, които спират неговия растеж.

„Искам да видя всъщност доколко в момента тези травми спират това процъфтяване и доколко може да се повлияе върху тях“, подчертава д-р Петков.

Прието е, че когато има доверие между хората, това способства и за социалния капитал на даденото общество.

А когато доверието е ниско, съответно хората са по-разединени. Всеки живее в собствения си свят и връзката между хората се нарушава.

„Моят научен ръководител професор Йоланда Зографова е разглеждала това, но и тази тема в България не е толкова дълбоко изследвана. Някои източници също показват, че колкото е по-високо доверието в институциите, толкова по-високо е и междуличностното доверие в обществата, в което има логика“, казва Пламен Петков

Още нещо прави впечатление на учения, защото той използва няколко скали и въпросника в самото изследване. В тях има и скала за конформизъм. И резултатите показват, че

колкото повече се поставят под въпрос нормите на групата, толкова по-високо доверие вдъхваме в отсрещния човек.

Или иначе казано – колкото повече не приемаме като чиста монета нормите на дадена група или на даден човек, толкова по-високо доверие ни гласува той.

Но не е ли парадоксален подобен факт? „Според мен има логика, защото, ако приемем, че нашето общество все пак клони към индивидуализъм, колкото и да се посочва, че е конформистко и така нататък, все пак поколенията започват да се променят. И все повече започваме да клоним към индивидуализъм“, казва д-р Петков.

Четири мъртви делфина край Шабла: Защо всеки подобен случай е важен?

- kardjali.bgvesti.net
- haskovo.net,
- asenovgrad.net
- smolyan.bgvesti.netperunik.com

Мъртви делфини отново изплуваха на българския бряг. Този път четири защитени морски бозайника бяха открити край Шабла. Макар първоначалният оглед да не показва следи от човешка намеса, поредният подобен случай това лято отново насочва вниманието към състоянието на популациите в Черно море и към причините, които стоят зад смъртта на тези защитени животни.

Мъртвите животни са били забелязани на плажа край Шабла през изминалия уикенд. Почиващи в района са подали сигнали до телефон 112, след като телата останали на брега. Сред тях е и румънско семейство с малко дете. Още при първия сигнал туристът от Румъния е получил уверение, че институциите са уведомени и ще бъде изпратен екип, но при повторното му посещение на плажа делфините все още били там.

След постъпилите сигнали Регионалната инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Варна извършва проверка. При обхода са открити общо четири мъртви делфина. Два от тях са били на плажа в Шабла, а останалите два – в силно напреднал стадий на разлагане, като едното тяло е било почти мумифицирано.

От инспекцията уточняват, че при подобни сигнали експертите първо извършват оглед на място, снемат биометрични данни и документират състоянието на животните. Едва след приключване на тези действия общината организира тяхното премахване и обезвреждане съгласно ветеринарномедицинските изисквания.

При първоначалния оглед не са установени видими следи от човешка намеса или насилствена смърт. Според експертите бурното море през предходните дни вероятно е изхвърлило вече загиналите животни на брега.

След смъртта си делфините невинаги остават на морското дъно. С напредването на процесите на разлагане в тялото се образуват газове, които увеличават плавателността му и то може да изплува на повърхността. Под въздействието на морските течения, вълните и вятъра телата често се пренасят на десетки километри и впоследствие биват изхвърлени на брега. Затова мястото, където е открит делфинът, невинаги съвпада с мястото, където е загинал.

От РИОСВ напомнят, че гражданите не трябва да докосват или преместват мъртви делфини. При откриване на подобен случай трябва да бъде подаден сигнал, за да може животното да бъде обследвано и при необходимост да се извършат допълнителни изследвания.

Защо по брега се откриват мъртви делфини

Откриването на мъртъв делфин на плажа само по себе си не показва каква е причината за смъртта му. В много случаи тя не може да бъде установена единствено чрез външен оглед, особено когато тялото е в напреднал стадий на разлагане.

Сред възможните причини са естествената смъртност, вирусни и бактериални заболявания, инфекции, недостиг на храна, въздействие на човешката дейност, както и заплитане в риболовни мрежи. Морските течения могат да пренесат телата на десетки или дори стотици километри, което означава, че мястото, където делфинът е открит, невинаги е мястото, където е загинал.

През април тази година Министерството на околната среда и водите съобщи, че при разследване на предишен случай край Шабла аутопсиите на част от намерените делфини са показали следи от рибарски мрежи и удавяне. Този извод обаче се отнася конкретно за онзи случай и не може автоматично да бъде пренасян към всеки нов сигнал.

Делфините са сред най-важните обитатели на Черно море

В българската акватория на Черно море се срещат три вида китоподобни – черноморска афала (*Tursiops truncatus ponticus*), черноморски обикновен делфин (*Delphinus delphis ponticus*) и черноморска морска свиня, известна още като муткур (*Phocoena phocoena relicta*). И трите вида са защитени съгласно Закона за биологичното разнообразие, европейското законодателство и редица международни споразумения.

Делфините са едни от най-добрите естествени показатели за състоянието на Черно море. Като върхови хищници те заемат последните звена в хранителната верига. Промените в тяхното здравословно състояние, в числеността им или увеличаването на смъртността могат да бъдат сигнал за по-широки проблеми в морската екосистема – замърсяване, намаляване на рибните запаси или засилено въздействие на човешката дейност.

Затова всяко намерено мъртво животно се описва, измерва и документира. Натрупаните данни позволяват на учените да проследяват дългосрочните тенденции в състоянието на популациите и да установяват дали се наблюдава необичайно увеличение на смъртността.

Според учени от Института по океанология към БАН популацията на делфините в Черно море все още не се е възстановила напълно след масовото им избиване през средата на XX век. Днес една от основните заплахи пред тях остават риболовните мрежи и замърсяването на морската среда.

Не е първият подобен случай

Случаят в Шабла идва само дни след друг тревожен сигнал. В края на юли в социалните мрежи беше публикувана информация за най-малко 11 мъртви делфина, открити по българското Черноморие.

Авторът на публикацията изрази предположение, че животните може да са загинали, след като са се заплели в браконьерски рибарски мрежи. По думите му около седмица по-рано в района са били забелязани множество нерегламентирано поставени мрежи, а след изваждането им мъртвите делфини са били изхвърлени на брега.

Случаят предизвика силен обществен отзвук и отново насочи вниманието към необходимостта от по-строг контрол върху незаконния риболов и по-добро опазване на защитените морски бозайници. Специалистите напомнят, че всеки сигнал за намерен мъртъв делфин е важен, тъй като събраните данни помагат за проследяване на състоянието на популациите и за установяване на възможни тенденции в смъртността.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА УМЕНИЯТА ЗА ЧЕТЕНЕ – СРЕЩА МЕЖДУ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

- journals.azbuki.bg, Online

Методика и опит

<https://doi.org/10.53656/voc24-4-03>

Година XXVI, 2024/4 стр. 226 - 235 Изтегли PDF

Резюме. Статията си поставя за цел да представи едно изследване, проведено сред български ученици. Изследването е организирано в рамките на проекта Оценка на уменията за четене и разбиране в начална училищна възраст в България и Италия, целящ сравнение и анализ на резултатите при ученици от начален етап на обучение в Италия и България. В статията са засегнати целите на изследването, подготовката от страна на изследователи и учители, методите на провеждане на изследването, използваната платформа, както и предварителните резултати. Накратко е очертана предстоящата работа по обработката на данните и параметрите на текста, които предстои да бъдат анализирани.

Проектът Оценка на уменията за четене и разбиране в начална училищна възраст в България и Италия се реализира в резултат на международно сътрудничество между две партньорски организации, които имат задълбочени анализи в областта на компютърната лингвистика и езиковите изследвания. Партньор от българска страна е Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ към Българската академия на науките, представен от Секцията по компютърна лингвистика.